

**Eiropas Arodbiedrību konfederācijas (ETUC)
Rīcības programma dzimumu līdztiesības īstenošanai
2016.-2019.gadiem
(Saīsināts kopsavilkums)**

Ievads

Rīcības programma nosaka ETUC dalīborganizāciju prioritātes dzimumu līdztiesības jomā gan Eiropas, gan nacionālajā līmenī saskaņā ar ETUC kongresa dokumentiem, kas apstiprināti 2015.gada oktobrī, un ETUC Rīcības programmu, kas apstiprināta 2016.gada jūnija Izpildkomitejas sēdē.

Rīcības programmas mērķis ir veicināt un koordinēt ETUC dalīborganizāciju rīcību, lai sasniegtu līdztiesību starp sievietēm un vīriešiem darba tirgū un sabiedrībā kopumā.

Pastiprināti centieni dzimumu līdztiesības sasniegšanai ir ļoti nepieciešami. Ekonomiskā krīze ir jūtami mazinājusi pēdējo 20-30 gadu laikā sasniegto progresu. Arī Eiropas līmenī, neskatoties uz vairākām Eiropas Parlamenta rezolūcijām, aicinot īstenot stabilu ES politiku dzimumu līdztiesības jomā, pēdējo piecu gadu laikā ļoti maz ir sasniegts.

2015.gadā veiktā Eiropas barometra aptauja norāda, ka 94% eiropiešu piekrīt, ka līdztiesībai starp sievietēm un vīriešiem jābūt vienai no pamattiesībām, un 76% domā, ka tai jābūt vienai no ES prioritātēm. Tomēr, tas, kas šķiet prioritārs Eiropas pilsoņiem, neatspoguļojas ES rīcībā.

Dzimumu līdztiesība 2016.gadā: izaicinājumi un atšķirības

Darba tirgus situācija attiecībā uz sievietēm un vīriešiem joprojām nav līdzsvarota. Sievietes ir koncentrējušās mazāk apmaksātās nozarēs un profesijās, lai gan šīs nozares sniedz lielu ieguldījumu ekonomikā. Bez tam, sievietēm joprojām ir grūtības ieņemt vadošos amatus kompānijās.

Virspusēji skatoties, atšķirības nodarbinātībā un algu starpība vīriešiem un sievietēm ir mazinājusies, bet, iedziļinoties jautājumā, skaidri redzams, ka viss ir daudz sarežģītāk – atšķirību samazinājums ir nevis tāpēc, ka sieviešu situācija ir

uzlabojusies, bet gan tāpēc, ka vīriešu situācija salīdzinoši ir pasliktinājusies. Tajā pat laikā arvien vairāk ģimeņu ir atkarīgas no sieviešu darba.

Saskaņā ar EUROSTAT datiem:

- Sieviešu nodarbinātības līmenis 2015.gadā bija 64,5%, bet tas ir krietni zemāks par vīriešu nodarbinātības rādītāju 75,6%; bezdarba līmenis sievietēm ir mazliet augstāks nekā vīriešiem 9,7% pret 9,5%
- Sievietes biežāk nekā vīrieši strādā nepilnu darba laiku (70% no visiem nepilna darba laika darbiniekiem)
- Sievietes vairāk nekā vīrieši ir pieņemtas darbā uz noteiktu laiku
- Pilna laika nodarbinātības rādītājs sievietēm ir 53,7%, bet vīriešiem – 71,9%
- Strādājošie vīrieši aprūpei velta 9 stundas nedēļā, bet sievietes – 26 stundas nedēļā
- Sievietes joprojām saņem par 17% mazāku samaksu par darba stundu. Starpība starp sieviešu un vīriešu darba samaksu nav mazinājusies pēdējo gadu laikā. Vairākumā ES dalībvalstu 70% zemo algu saņēmējas ir sievietes, 17% sieviešu dzīvo nabadzībā
- Vidējā pensija sievietēm ir par 40% zemāka nekā vīriešiem
- Neskatoties uz sieviešu sasniegumiem izglītībā (aptuveni 60% no ES universitāšu absolventiem ir sievietes), lēmumu pieņemšanā politiskajā un ekonomiskajā līmenī dominē vīrieši
- Arī arodbiedrībās sievietes ir nepietiekoši pārstāvētas lēmumu pieņemšanā: lai gan pieaug sieviešu skaits, kuras pievienojas arodbiedrībām (gandrīz 45% no ETUC biedriem ir sievietes), arodbiedrību līderes ir tikai 18%
- Eiropā viena no piecām sievietēm ir cietušas no vardarbības mājās, bet katra otrā ir ziņojusi par seksuālu uzbrūkšanos darba vietā

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (EIGE) ir izveidojis Dzimumu līdztiesības indeksu, kas rāda, ka ES ir tikai pusceļā uz dzimumu līdztiesības sasniegšanu. Ir aprēķināts, ka īstas dzimumu līdztiesības sasniegšanai realitātē būs nepieciešami 70 gadi.

ETUC apņemšanās attiecībā uz dzimumu līdztiesību

2015.gadā ETUC kongresā visas dalīborganizācijas apņēmas turpināt nodrošināt dzimumu līdztiesību savā darbībā. Bez stingras politiskas apņemšanās dzimumu līdztiesība netiks sasniegta. Arodbiedrību sieviešu un/vai dzimumu līdztiesības komiteju darbs ir jāatbalsta un jāstiprina. Lai izvairītos, ka dzimumu līdztiesības jautājumi pārtop tikai par sieviešu jautājumiem, arodbiedrību politikā jāīsteno dzimumu līdztiesības integrētā pieeja, ko papildina īpaši pasākumi – projekti, zināšanu papildināšana dzimumu līdztiesības jomā, u.c.

Šīs Rīcības programmas īstenošanā ETUC un tās dalīborganizācijas apņemas:

- 1. Integrēt dzimumu līdztiesību visās politikas jomās, apzinot trūkumus, kur tie steidzami jānovērš**

2. **Veicināt sieviešu un vīriešu ekonomisko neatkarību un iestāties par darba samaksas starpību starp dzimumiem un pensiju starpību novēršanu**
3. **Risināt jautājumus par darba un personīgās dzīves saskaņošanu**
4. **Novērst dzimumu nelīdzsvarotību arodbiedrību un kompāniju lēmumu pieņemšanas institūcijās**
5. **Cīnīties pret vardarbību un seksuālo uzmākšanos darba vietā.**

1.prioritāte: Integrēt dzimumu līdztiesību visās politikas jomās, apzinot trūkumus, kur tie steidzami jānovērš

Mērķis: Dzimumu līdztiesība jāņem vērā visos politikas veidošanas procesos. Tās īstenošana arodbiedrību darbībā joprojām ir izaicinājums. Tāpēc ETUC dalīborganizācijas apņemas integrēt šo dimensiju visās lēmumu pieņemšanas institūcijās, kā arī komitejās un darba grupās. Īpaša uzmanība dzimumu līdztiesības integrēšanai tiks pievērsta tādās jomās kā koplīgumu pārrunas, sociālais dialogs un ekonomiskās pārvaldības process.

Galvenie pasākumi:

- 2017.gadā tiks organizēti ETUI apmācības kursi, kas veltīti dzimumu līdztiesības integrētajai pieejai
- ETUC koplīgumu koordinēšana paredzēs īpašu dimensiju līgumos, kas veicinās dzimumu līdztiesību
- Augsta līmeņa ES politikas prioritātes, tādas kā Eiropas ekonomiskā pārvaldība, Eiropas semestris, Sociālo tiesību pīlārs, Investīciju plāns, digitalizācija un migrācija tiks pilnībā integrētas arodbiedrību dienas kārtībā, ņemot vērā dzimumu līdztiesības aspektus gan nacionālā, gan Eiropas līmenī. ETUC Sekretariāts un ETUC Izpildkomiteja regulāri pārraudzīs veiktos pasākumus.
- Integrētās dzimumu līdztiesības pieejas mehānismi, tādi kā statistika, skaidri norādot sieviešu un vīriešu procentuālo attiecību katrā jomā, pētījumi un anketēšana tiks attīstīti arī turpmāk
- Katrai dalīborganizācijai ir jāstiprina sieviešu un/vai dzimumu līdztiesības komiteju loma. Ja šādas institūcijas nav izveidotas, tās būtu jāveido saskaņā ar valstu praksi
- Kampanjas un rīcības dienas (Starptautiskā Sieviešu diena 8.marts, Starptautiskā vardarbības pret sievietēm novēršanas diena 25.novembris u.c.) koordinēs ETUC Komunikāciju departaments sadarbībā ar dalīborganizācijām nacionālā līmenī
- Atbalstīt ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus un sasniegumus to realizēšanā, īpaši pievēršot uzmanību mērķim attiecībā uz dzimumu līdztiesības sasniegšanu un iespēju sniegšanu sievietēm un meitenēm

2.prioritāte: Veicināt sieviešu un vīriešu ekonomisko neatkarību un iestāties par darba samaksas starpību starp dzimumiem un pensiju starpību novēršanu

Mērķis: Nepieciešams stiprināt sieviešu nodarbinātības kvalitāti. Arodbiedrībām jāpievērš uzmanība tiešajai un netiešajai diskriminācijai, kas ietekmē sievietes darba tirgū. Saskaņā ar stratēģijas EU2020 mērķi sasniegt 75% nodarbinātības līmeni sievietēm un vīriešiem līdz 2020.gadam, sieviešu nodarbinātības līmenis noteikti jāpalielina. To var izdarīt tikai ar integrētu pieeju, vienlaicīgi risinot jautājumus par sieviešu darba samaksu un darba apstākļiem, iekļaujot arī darba un ģimenes dzīves saskaņošanas aspektu, tādējādi ietekmējot sieviešu spēju iekļauties, palikt un veidot karjeru darba tirgū.

Galvenie pasākumi:

- Turpināt lobēt Direktīvas 2006/54/EC pārskatīšanu par vienādu atalgojumu
- Iesaistīties ES Padomes rekomendācijas par samaksas caurskatāmību īstenošanā
- Sniegt savu ieguldījumu Eiropas Vienādas samaksas dienā
- Sagatavot un iesniegt ES projektu, lai apkopotu labo praksi horizontālās profesionālās segregācijas pārvarēšanai
- Integrēt dzimumu perspektīvu topošajā ETUC pozīcijā par minimālo ienākumu
- Ietekmēt politikas prioritātes par samaksas starpību vīriešiem un sievietēm Nacionālajās reformu programmās un Eiropas semestra ietvaros ES un valstu līmenī

3.prioritāte: Risināt jautājumus par darba un personīgās dzīves saskaņošanu

Mērķis: Darba, ģimenes un privātās dzīves saskaņošana ir viens no galvenajiem izaicinājumiem kopumā. ETUC turpinās stiprināt savu darbību šajā jomā, lai palīdzētu uzlabot esošo situāciju, kā arī pieņemt atbilstošus minimālos standartus ES līmenī, ņemot vērā EK apņemšanos.

Galvenie pasākumi:

- Sniegt savu ieguldījumu sociālo partneru konsultēšanās procesā par jaunu ES iniciatīvu attiecībā uz izaicinājumiem, ar kuriem sastopas strādājošie vecāki un aprūpētāji, saskaņojot darba un ģimenes dzīvi
- Turpināt lobēt uzlabotu tiesisku ietvaru Eiropas un valstu līmenī attiecībā uz ģimenes atvaļinājumu un darba laika nosacījumiem
- Veicināt labās prakses apmaiņu starp biedriem

- Veicināt savu ietekmi politikas prioritātēs par darba-dzīves līdzsvaru Nacionālajās reformu programmās un Eiropas semestra ietvaros ES un valstu līmenī
- Lobēt ieguldījumus bērnu aprūpē un sociālajā aprūpē, labāku sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanā, samaksas pieaugumā un darba apstākļu uzlabošanā darbiniekiem

4.prioritāte: Novērst dzimumu nelīdzsvarotību arodbiedrību un kompāniju lēmumu pieņemšanas institūcijās

Mērķis: Nepieciešami turpmāki pasākumi, lai pārvarētu sieviešu nepietiekamo pārstāvniecību vadošajos amatos un lēmumu pieņemšanā arodbiedrībās. Dzimumu līdzsvaram un sieviešu vertikālai segregācijai ir jāpievērš pastiprināta uzmanība ne tikai arodbiedrībās, bet arī kompānijās.

Galvenie pasākumi:

- Katru gadu tiks apkopota un publicēta 8.marta aptauja, kas uzrādīs sieviešu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas institūcijās
- Turpināsies lobēšanas pasākumi, lai tiktu pieņemta Direktīva par sievietēm kompāniju valdēs
- Tiks īstenota ETUC kongresa rezolūcija par dzimumu līdzsvara uzlabošanu ETUC
- Tiks īstenoti pasākumi sieviešu atbalstam ieņemt amatus lēmēj institūcijās arodbiedrību struktūrās
- Tiks īstenota ETUI apmācību programma topošajām līderēm
- Tiks organizēta augsta līmeņa sanāksme ar arodbiedrību sieviešu līderēm nozaru un starpnozaru līmenī ideju un prioritāšu noteikšanai un labās prakses apmaiņai

5.prioritāte: Cīnīties pret vardarbību un seksuālo uzmākšanos darba vietā

Mērķis: Sniegt savu ieguldījumu dzimumu vardarbības un uzmākšanās darba vietā novēršanai ar piemērotiem pasākumiem un rīcību, lai aizstāvētu cilvēkus (parasti tās ir sievietes) nozarēs, kuras visvairāk pakļautas šādai ietekmei. Turpināt veidot saikni starp vardarbību mājās un aizsardzību darba vietā.

Galvenie pasākumi:

- Pabeigt ETUC projektu „Droša mājās, droša darbā” un apsvērt attiecīgas politikas rezolūcijas pieņemšanu

- Turpināt lobēšanas pasākumus tiesiska ietvara izveidei Eiropas līmenī, pamatojoties uz „Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu”
- Turpināt atbalstīt Eiropas Sociālo partneru nolīgumu par cīņu pret uzņēmānos un vardarbību darba vietā, koordinējot to ar Sociālā Dialoga komiteju
- Aicināt SDO pieņemt konvenciju par dzimumu vardarbību
- Kopīgi ar dalīborganizācijām valstu un nozaru līmenī apkopot un izplatīt labās prakses vadlīnijas

Rīcības programmas īstenošana, atskaitīšanās un izvērtēšana

Lai efektīvi īstenotu Rīcības programmā noteiktos mērķus par dzimumu līdztiesības sasniegšanu, ETUC dalīborganizācijas apņemas veicināt un stiprināt rīcību un atbildību dažādos līmeņos.

Pirmais solis ir informēt dalīborganizācijas par šo Rīcības plānu. Dalīborganizācijām tiek ieteikts iztulkot šo plānu visās ES valodās, nosūtīt iztulkoto dokumentu ETUC, izplatīt un apspriest Rīcības plānu savās organizācijās.

ETUC sekretariāts būs atbildīgs par galveno vadošo pasākumu organizēšanu, lai sasniegtu Rīcības plānā noteiktos mērķus un iegūtu ES finansējumu, ja nepieciešams.

Rīcības plāna īstenošanas izvērtējums tiks skatīts ETUC Izpildkomitejas sēdēs un padziļināts izvērtējums paredzēts 2017.gada ETUC darbības starpposmu izvērtēšanas konferencē. Sieviešu komiteja stratēģiski uzraudzīs galveno pasākumu īstenošanu.

ETUC un tās dalīborganizācijas paredzēs atbilstošus resursus Rīcības programmas dzimumu līdztiesības īstenošanai galveno pasākumu veikšanai.